

Collectie van de werkgroep Kleding

De werkgroep Kleding van de Historische Vereniging Ol Eel beschikt over een uitgebreide collectie van de Drentse boerin en boer.

Er is weinig informatie te vinden over Drentse kleding. Maar Harm Tiesing schrijft (in 1925) in zijn boek "De garderobe van de Drentse boerin", dat zij graag een grote voorraad bezat van duurzame stoffen. Dat was namelijk goed voor slechte tijden. In het kabinet werden heel veel kleren opgeborgen. Het stond zo goed om bij visite de kabinetsdeuren even te openen en je voorraad duidelijk te laten zien.

Na de Eerste Wereldoorlog heeft de klederdracht een ware revolutie ondergaan; na 1918 heeft de (boeren-)bevolking grotendeels afstand gedaan van de traditionele dracht.

Voordien moest men de kleding zelf maken of laten maken. Schapen leverden wol en elke boer had wel een 'lienstukkien' waar vlas werd verbouwd. Daar werd na bewerking linnen garen van gesponnen. Linnen werd onder andere gebruikt voor hemden, lakens en slopen. De wol werd, na tot garen te zijn gesponnen, tot 'want' geweven. Hiervan werden onder andere kousen (hosen), borstrokken en onderrokken gebreid. Een deel van de garens ging naar de wever die er stoffen van weefde. Na bewerking in de volmolen kregen de stoffen meer dichtheid. De blaauwververs zorgden voor het kleuren van de stof. Voerlaken had een schering van vlasgaren en een inslag van wollen garen. Het was goedkoper en kwalitatief minder dan want of vijfschaft. Vijfschaft was een dikke stof, die door middel van vijf schachten van kamhouten werd geweven. De inslag had aan de ene zijde één draad en aan de andere zijde een inslag van vier draden. Want werd gebruikt voor mannenjassen. Duffel is een dikke wollen stof met een lang haardek. Een duffelse jas werd ook wel "mollenvanger" genoemd. Voerlaken en vijfschaft was voor schorten en rokken voor vrouwen.

Over het algemeen waren de kleren nogal ruim. Jakken voor vrouwen werden vaak gemaakt met veel plooiën, rimpels en opstiksels.

Om het dienstvolk de waarde van kleding te doen beseffen, bestond hun loon vaak gedeeltelijk uit kleding of stof daarvoor.

De boer droeg op werkdagen gewoonlijk een kort buis (jas) van want en een bovenbroek van voerlaken of grof linnen. Onder het buis droeg hij doorgaans één of twee vijfschaften hemdrokken en daaronder een linnen hemd en een onderbroek van want, die met bandjes onder de knie werd vastgemaakt. Als een boer 'deftig' gekleed was, droeg hij een zwart lakens pak. Dit bestond uit een korte pandjesjas (de zogenaamde 'vrijschieterd'), een vest, een kniebroek en witte wollen kousen. Op het hoofd droeg hij een hoge zwarte pet of een hoge zwarte of donkerbruine hoed. Verder droeg hij zwarte lage schoenen met zilveren gespen. Vroeger werd ook wel een halsdoek gedragen, die op een bepaalde manier geknoopt was. In het vestzakje droeg de boer een horloge met zilveren of gouden ketting, met hieraan ter versiering enkele signetten. Verschil tussen goud en zilver was

er ook tussen de 'krappen' van de kerkboeken; dit standsverschil was ook zichtbaar aan de gouden of zilveren oorijzers van de vrouwen.

De boerin droeg door de week 's morgens een gestreepte rok met zwarte en witte verticale strepen en een wollen schort. Ze droeg dan geen jak, had blote armen en op het hoofd een witte ondermuts. Dit was haar werktenue. Na het werk trok ze een zwarte vijfschaften rok aan, met een bont gekroesd schort. Over de witte ondermuts kwam een strakke, zwartzijden slichte muts. 's Zondags droeg ze een gekleurd buis of jak. Om haar hals een enkele of dubbele streng bloedkorallen met gouden of zilveren slot. Ze droeg een lange rok in dezelfde kleur als buis of jak en een zwart satijnen schort. Het schort was van achteren met een zilveren haak vastgemaakt. Onder haar rok droeg ze een blauwe baaien onderrok en een mooie gestreepte tussenrok. Tot ongeveer 1880 droegen vrouwen geen onderbroeken. De rokken reikten tot op de voet en de hemden hadden geen slippers. De onderbroek die later werd gedragen, bestond uit een bovenstuk met twee pijpen en geen kruis. Voor berging van zakdoek, lodderijflesje enzovoort droeg ze opzij een zwart fluwelen beugeltas met zilveren beugel. Wanneer ze geen beugeltas droegen, hadden de vrouwen een linnen zak met een band om het middel geknoopt. Door een open zijnaad van de rok konden ze met de hand in de zak (buul) komen.

Het gouden of zilveren oorijzer was de kroon op het toilet van de vrouw. Op het hoofd kwam eerst een linnen ondermuts om het haar te bedekken. Daar overheen kwam een zwarte satijnen muts en daarop het oorijzer. Over het oorijzer kwam een witte kanten muts met negen plooiën. Het oorijzer werd versierd met zogenaamde koekoppies of kleine stiften, later met mooie gouden rozetten of grote stiften. Een bruid kreeg op de kanten muts van het oorijzer een kleurig bloemenhoedje, dat met een bandje onder de kin werd vastgemaakt. Bij begrafenissen werd op het oorijzer een zwart hoedje gedragen. Het kostte veel tijd om de boerin in vol ornaat te kleden. Daar had ze ook wel hulp bij nodig.

Vooraf van vijfschaften jakken, schorten en rokken bezat men een grote voorraad. Ook waren er nog de gestreepte rokken met smalle en brede strepen erin geweven. Het was ook werkelijk een schande als een boerenvrouw niet op een grote voorraad kleding kon wijzen.

Vroeger droegen vrouwen onder de jurk vaak hemden met korte mouwtjes en opgevulde rolletjes op heuphoogte, die dienden om de rokken mooi wijd uit te laten staan.

Nu een kleine greep uit de uitgebreide collectie van Ol Eel.

Mannequin Hendrika draagt een donkerbruine jurk uit omstreeks 1900. De rok is aan de voorkant glad en aan de achterkant voorzien van plooien. Ze draagt bij deze jurk een wit gebloemde omslagdoek en een zwart gehaakt buideltje. Deze jurk was de eerste jurk die Ol Eel ontving.

Deze combinatie is eigendom geweest van Hillechien Hartlief-Roelfsema. Zij heeft in haar kamer in Eelde een hulppostkantoor gehad en heeft in het dorp met de vele bijnamen dan ook de naam "posten Hillechien".

Model Gea draagt een bruine jurk met wijde rok uit omstreeks 1900 met een beige zijden omslagdoek. Daarbij draagt zij een heel smal, groen gestreept, schort (schootje). Hoe smaller de schort, des te chiquer.

Mannequin Roelfie draagt een zwart jakje en een zwarte rok met onderaan knopen. Daar overheen draagt zij een paars gestreepte smal schortje. Ook hier geldt hoe smaller de schort, des te chiquer de gelegenheid.

Model Fennie draagt een zwart korte cape. De cape is rondom voorzien van een geplooid zijden rand. Zij draagt verder een petrolkleurige blouse met een mooie kraag en een vijfschaft rok.

Dressman John draagt hier een zwart pak met lange jas en een broek met presenteerblad. Een dergelijke broek is een klepbroek waarbij de voorkant van de broek met een dubbele knoopsluiting is gesloten. Zo'n broek wordt meestal door oudere mannen gedragen. Daarbij draagt hij een zwart zijden frontje en een pet. Dit geheel werd gedragen bij een huwelijk of kerkbezoek. Als men geld genoeg had droeg men hierbij een gouden horloge met gouden ketting. Maar ook hier geldt dat niet alles goud is wat er blinkt. Het sieraad is dan wel van goud, maar de stand op de boerderij is minder dan men laat zien.

Model Henderika draagt hier een grijze blouse met een vijfschaften rok, daarbij draagt zij een breed werkschort en een gestreepte onderrok. De vijfschaften rok is aan de buitenkant glanzend is gemaakt door bewerking in een balandupers (een soort persmolen). Deze stof werd niet gewassen, want dan was de glans weg. In de regen werd de rok over het hoofd gedragen, zodat de buitenkant en muts droog bleven.

Het dragen van een oorijzer vergt veel werkzaamheden, waarvan de fases hierboven van links naar rechts zijn weergegeven. Om te beginnen moet het haar strak tegen het hoofd worden gespeld. Hierover wordt een witte linnen muts getrokken. Hierop komt weer een zwart mutsje, gevolgd door het oorijzer. Ter versiering komt hierover dan een kanten muts met versiering. Bij het ter kerke gaan wordt het geheel gecompliceerder door een hoedje.

Bron: Geheugen van Drenthe; Klederdrachten
Documentatie kledingarchief Ol Eel
Fotoarchief Ol Eel